SOOVITUSED

KOMISJONI SOOVITUS (EL) 2020/1364,

23. september 2020,

seaduslike võimaluste kohta kaitse saamiseks ELis: ümberasustamise, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise ja muude täiendavate võimaluste edendamine

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

(1) Pagulaste ja teiste rahvusvahelist kaitset vajavate isikute arv kasvab kogu maailmas. Seega tuleb tugevdada liidu suutlikkust täita oma moraalset kohustust anda tõhusat abi. Kõik liikmesriigid peaksid osalema liidu ühistes jõupingutustes ja näitama üles solidaarsust rahvusvahelist kaitset vajavate isikute suhtes, pakkudes neile seaduslikke võimalusi liitu sisenemiseks ja laiendades kaitseruumi väljaspool liitu.

(2) Soovituse eesmärk on toetada liikmesriikide jätkuvaid pingutusi rahvusvahelist kaitset vajavatele inimestele turvaliste ja seaduslike võimaluste pakkumisel ja nende võimaluste avardamisel. Eelkõige on soovitatud meetmete eesmärk näidata üles solidaarsust nende kolmandate riikidega, kuhu suur hulk rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi on ümber asunud, aidata kaasa rahvusvahelistele ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise algatustele ja rändeolukorra paremale haldamisele üldiselt.

(3) Liit töötab kaitseruumi arendamise ja parandamise nimel transiidi-, siht- või esmase varjupaiga riikides, et aidata rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi, eriti haavatavaid rändajaid, aga ka vastuvõtvaid kogukondi. Piirkondlike arengu- ja kaitseprogrammidega ([1]) Aafrika Sarve piirkonnas, Põhja-Aafrikas ning Lähis-Idas toetatakse muu hulgas kaitseruumi säilitamist ja tõhustamist riiklike süsteemide suutlikkuse arendamise ning ametiasutuste ja kodanikuühiskonna toetamise kaudu. Nendega pakutakse kaitset, andes rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele otsest abi. Kõiki meetmeid viivad ellu rakenduspartnerid. Programmidega toetatakse püsivate lahenduste leidmist rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele, eelkõige nende ümberasustamist, tagades taustakontrolli ja registreerimise, hõlbustades pagulasseisundi kindlaksmääramist ning toetades otseselt ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) korraldatavat ümberasustamist. ELi rändepoliitika välismõõtme tugevdamiseks kutsutakse liikmesriike konsortsiumi liikmetena aktiivselt osalema või pakkuma rahalist toetust piirkondlike arengu- ja kaitseprogrammide toetamiseks ja rakendamiseks.

(4) Ümberasustamine on oluline vahend, mille abil saab pakkuda kaitset rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele ja väljendada selgelt üleilmset solidaarsust kolmandate riikidega, et aidata neil tulla toime arvukate sõja või tagakiusamise eest põgenejatega. See on ka ELi laiaulatusliku varjupaiga- ja rändepoliitika oluline osa: kaitset vajavatele inimestele turvaliste ja seaduslike võimaluste pakkumisega aitab ümberasustamine päästa elusid, vähendada ebaseaduslikku rännet ja lõhkuda smugeldajate võrgustike ärimudelit. Ümberasustamine on ka oluline ja lahutamatu osa ELi terviklikust lähenemisviisist rändele ja igas rändega seotud valdkonnas partnerriikidega tehtava koostöö osa.

(5) UNHCR on kinnitanud, et üleilmne ümberasustamisvajadus on endiselt suur – 1,44 miljonit inimest 2020. aastal. See arv suureneb lähiaastatel tõenäoliselt veelgi.

([1]) Kaasrahastatakse liidu eelarvest ja rakendatakse liikmesriikide juhitavate konsortsiumide poolt.

(6) 2019. aasta detsembris peetud üleilmsel pagulasfoorumil tehti kokkuvõte UNHCRi üleilmse pagulasi käsitleva kokkuleppe rakendamisel tehtud edusammudest ([2]). See saavutas laialdase rahvusvahelise toetuse maailma pagulastele püsivate lahenduste leidmiseks, mille hulka kuulub ka ümberasustamine ning seaduslike võimaluste arvu ja valiku suurendamine rahvusvahelist kaitset vajavate isikute jaoks. UNHCRi kolmeaastases strateegias (2019–2021) ümberasustamise ja täiendavate võimaluste kohta on esitatud tegevuskava nende võimaluste laiendamiseks, pakkudes rohkem kohti, kaasates arvukamalt osalejaid ja muutes ühiskonnad rändajatele vastuvõtlikumaks. Ümberasustamise valdkonnas juhtrolli saavutamiseks kutsutakse liikmesriike toetama strateegia rakendamist ja võitlema praeguse suundumusega, mille kohaselt ümberasustavate riikide arv kogu maailmas väheneb ning ümberasustamislubaduste arv on järsult kukkunud ([3]).

(7) Alates 2015. aastast on kahe eduka ELi rahastatava ümberasustamisprogrammiga, milles osales märkimisväärne arv liikmesriike, aidatud rohkem kui 70 000 kõige haavatavamal rahvusvahelist kaitset vajaval isikul leida liidus peavarju. Ajavahemikul 2015–2018 muutus märkimisväärselt üleilmne ümberasustamisolukord ja iga-aastane ümberasustamine liikmesriikidesse kolmekordistus. ELi osakaal üleilmses ümberasustamises suurenes – enne 2016. aastat oli see alla 9 %, 2018. aastal aga 41 %. See kasv räägib ümberasustamise valdkonnas ELi tasandil tehtava koostöö kasust ja võimalustest. Samuti näitab see, kui oluline on rahastamine ELi eelarvest, millest ajavahemikul 2015–2020 eraldati liikmesriikide ümberasustamisalaste jõupingutuste otseseks toetamiseks 1 miljard eurot.

(8) ELi esimese ümberasustamiskava ([4]) raames leppisid liikmesriigid ja Dublini lepinguga ühinenud riigid kokku, et asustavad kahe aasta (2015–2017) jooksul ümber 22 504 rahvusvahelist kaitset vajavat inimest Lähis-Idast, Aafrika Sarve piirkonnast ja Põhja-Aafrikast ([5]). Kokku asustati selle esimese ELi kava alusel ümber 19 452 inimest (86 % lubatust).

(9) ELi teise ümberasustamiskava ([6]) raames leppisid liikmesriigid kokku, et asustavad ümber 50 039 rahvusvahelist kaitset vajavat inimest Türgist, Liibanonist, Jordaaniast ja Vahemere keskosa rändeteel asuvatest riikidest, toetades eelkõige UNHCRi poolt Nigeris (2017) ja Rwandas (2019) loodud erakorralise transiidi mehhanisme. Kava oli edukas: ümber asustati 43 827 inimest (88 % lubatust).

(10) Ümberasustamiste arvu maksimaalseks suurendamiseks ja olemasolevate rahaliste vahendite otstarbekaks kasutamiseks antakse liikmesriikidele, kes ei ole ELi teise ümberasustamiskava raames antud lubadusi veel täielikult täitnud, võimalus seda teha 2020. ja 2021. aastal ja oma varasemad lubadused täita.

(11) ELi-Türgi avalduse ([7]) alusel oli 2020. aasta septembri keskpaigaks ümber asustatud üle 27 000 inimese ([8]). Lisaks on liikmesriigid rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi Türgist ümber asustanud riiklike kavade alusel.

(12) Liit peab liikuma ajutistelt ümberasustamiskavadelt kavadele, mis toimivad stabiilse raamistiku alusel, mis tagab liidu ümberasustamiskavade jätkusuutlikkuse ja prognoositavuse. Selleks tegi komisjon 2016. aastal ettepaneku võtta vastu määrus, millega luuakse liidu ümberasustamisraamistik, ([9]) et pakkuda liidu varjupaigasüsteemi uuendamise raames abivajajatele turvalisi ja seaduslikke võimalusi rahvusvahelise kaitse saamiseks. Juunis 2018 saavutati osaline esialgne poliitiline kokkulepe, mille kohaselt lisatakse kavandatava määruse reguleerimisalasse lisaks ümberasustamisele ka humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmine. Ettepaneku kiire vastuvõtmine on tõhusama, õiglasema ja stabiilsema ELi varjupaiga- ja rändepoliitika, sealhulgas stabiilse ümberasustamisraamistiku oluline osa.

([2]) https://www.unhcr.org/the-global-compact-on-refugees.html

([3]) UNHCR sai 2018. aastal ümberasustamislubadused 29 riigilt (2017. aastal 35 riigilt); lahkumiste arv ümberasustamiseks vähenes 2017. aasta 65 100-lt 2018. aastal 55 680-le.

([4]) Komisjoni 8. juuni 2015. aasta soovitus (EL) 2015/914 Euroopa ümberasustamiskava kohta (ELT L 148, 13.6.2015, lk 32).

([5]) Nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused, 20. juuli 2015.

([6]) Komisjoni 3. oktoobri 2017. aasta soovitus (EL) 2017/1803, milles käsitletakse seaduslike võimaluste parandamist rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste jaoks (ELT L 259, 7.10.2017, lk 21).

([7]) https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/

([8]) Neid ümberasustamisi on osaliselt arvesse võetud põhjendustes (8)–(9) osutatud ELi ümberasustamiskavades.

([9]) COM(2016) 468 final.

(13) Selleks et ümberasustamisega saaks jätkata seni, kuni liidu ümberasustamisraamistik on kasutusele võetud, kutsus komisjon juulis 2019 toimunud 9. ümberasustamise foorumil liikmesriike üles esitama ümberasustamislubadusi 2020. aastaks. Tegevuse aluseks olid selleks perioodiks kokkulepitud prioriteedid ning see oli kooskõlas UNHCRi 2020. aastaks prognoositud üleilmsete vajaduste ja UNHCRi soovitustega ELi 2020. aasta ümberasustamiskava kohta, mille kohaselt on 2020. aastaks vaja 30 000 kohta. Selle tulemusel pakkusid liikmesriigid veidi vähem kui 29 500 kohta. See ulatuslik üldine lubadus moodustab rohkem kui 50 % kõigist ümberasustamiskohtadest, mida liikmesriigid on UNHCRile 2020. aastaks pakkunud, ja näitab liikmesriikide jätkuvat pühendumust pakkuda kaitset, päästa elusid ja leida ebaseaduslikule rändele usaldusväärseid alternatiive.

(14) Arvestades 2020. aastaks prognoositud üleilmseid ümberasustamisvajadusi, UNHCRi kolmeaastast strateegiat (2019–2021) ümberasustamise ja täiendavate võimaluste kohta ning esimest ülemaailmset pagulasfoorumit (2019. aasta detsember), kinnitab see liikmesriikide lubadus, et ELil on kõnealuses valdkonnas üleilmsel tasandil juhtiv roll.

(15) Prioriteetsete piirkondade valik 2020. aasta lubaduste andmisel põhineb UNHCRi prognoositud üleilmsetel ümberasustamisvajadustel ja vajadusel jätkata 2016. aasta märtsi ELi-Türgi avalduse elluviimist. Liikmesriigid peaksid jätkama ümberasustamist Türgist, Jordaaniast, Liibanonist, samuti peamistest Vahemere rändeteele jäävatest ja sellega seotud Aafrika riikidest, mille seas on muu hulgas Liibüa, Niger, Tšaad, Egiptus, Etioopia ja Sudaan. Samuti peaksid nad toetama erakorralise transiidi mehhanisme Nigeris ja Rwandas ning tagama kohad erakorraliseks ümberasustamiseks. ELi-Türgi avalduse rakendamine hõlmab vabatahtliku humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava Türgiga aktiveerimist niipea, kui kõik eeltingimused on täidetud ja ebaseaduslikud piiriületamised Türgi ja ELi vahel on lõpetatud või neid on vähemalt olulisel määral ja jätkusuutlikult vähendatud.

(16) Selleks et aidata liikmesriikidel täita eesmärki pakkuda 2020. aastal 29 500 kohta, on liidu eelarvest eraldatud ligikaudu 300 miljonit eurot ([10]). Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi eeskirjade kohaselt võib liikmesriikidele anda stimuleerivat toetust 10 000 eurot prioriteetsetest piirkondadest või eriti haavatavatest rühmadest ümberasustatud isiku kohta ja 6000 eurot muude ümberasustamiste kohta.

(17) Ajavahemikul jaanuar–märts 2020 saabus ELi 2020. aasta lubaduste raames üle 3600 inimese. Koroonaviiruse pandeemia on ümberasustamist aga oluliselt häirinud. Liikmesriigid, UNHCR ja Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon peatasid ümberasustamise alates 2020. aasta märtsi keskpaigast. 18. juunil 2020 teatasid UNHCR ja Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon pagulaste ümberasustamisreiside jätkamisest ([11]). Alates suvest on mitu liikmesriiki hakanud oma ümberasustamistoiminguid vähehaaval taastama.

(18) See enneolematu ülemaailmne terviseoht ja viiruse leviku ohjeldamise meetmed on märkimisväärselt mõjutanud kõiki ümberasustamise, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise ja kogukonnasponsorlusega seotud toiminguid ja menetlusi. See toob veelgi rohkem esile tungiva vajaduse ELi-poolse koordineerimise järele, et maksimeerida võetud meetmete mõju.

(19) Oma suunistes varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamist käsitlevate ELi õigusnormide rakendamise kohta ([12]) julgustas komisjon liikmesriike näitama jätkuvalt üles solidaarsust isikutega, kes vajavad rahvusvahelist kaitset, ja kolmandate riikidega, kes pakuvad varju suurele hulgale pagulastele, tagades nii palju kui võimalik ümberasustamisega seotud menetluste järjepidevuse. Komisjon kutsus liikmesriike üles kaaluma uusi tööviise, näiteks kaugintervjuud või toimikupõhine ümberasustamine. Nendel teemadel on Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet (EASO) pakkunud kiiret operatiivtuge mitmetel temaatilistel veebikohtumistel, mis on aset leidnud ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustiku raames.

(20) Arvestades, et koroonaviiruse pandeemia on 2020. aastaks antud ümberasustamislubaduste täitmist tugevalt häirinud, on komisjon otsustanud rakendamisperioodi pikendada, et liikmesriikidel oleks oma 2020. aasta lubaduste täielikuks täitmiseks piisavalt aega. Esialgsest üheaastasest programmist saab seega kaheaastane programm (2020–2021), mille jooksul liikmesriigid peaksid täitma oma lubaduse 29 500 inimese ümberasustamiseks. Lisaks kutsutakse liikmesriike kasutama võimaluse korral riigieelarvest rahastatavaid täiendavaid riiklikke ümberasustamisprogramme.

([10]) Rahaline toetus hõlmab 2019. ja 2020. aasta eelarveassigneeringuid, mis tehti liikmesriikidele kättesaadavaks kahe osamaksena.

([11]) https://www.unhcr.org/news/press/2020/6/5eeb85be4/joint-statement-un-refugee-chief-grandi-ioms-vitorino-announce-resumption.html?query=resettlement resumption

([12]) C(2020) 2516 final.

(21) Selleks et ELi ümberasustamisalased jõupingutused saaksid pärast koroonaviiruse pandeemia põhjustatud häireid sujuvalt jätkuda, tuleks alates 2022. aastast kaaluda uusi ümberasustamisprogramme, võttes arvesse Varjupaiga- ja Rändefondist 2021.–2027. aastaks liikmesriikide lubaduste toetamiseks ette nähtud rahalisi vahendeid. Liidu eesmärk on jõuda lähiaastatel selleni, et ümberasustamiste arv hakkaks püsivalt kasvama.

(22) Lisaks ELi rahalisele toetusele on eri meetmeid, millega aidata liikmesriike inimeste ümberasustamisel. EASO aitab liikmesriikidel ümberasustamislubadusi täita. Ümberasustamise toetusvahend Istanbulis on toiminud alates 2019. aasta aprillist (katseetapp) ja sellest toetatakse jõupingutusi, mida liikmesriigid teevad inimeste Türgist ümberasustamiseks. Lisaks edendab EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustik, mis on tegutsenud alates jaanuarist 2020, koostööd ja teadmiste jagamist liikmesriikide vahel ELi-spetsiifilistel teemadel. Võrgustik on olnud peamine foorum, mille vahendusel liikmesriigid saavad teabe jagamise ja vastastikuse õppimise kaudu tegeleda koroonaviiruse pandeemia mõjuga.

(23) Kooskõlas UNHCRi ümberasustamist ja täiendavaid võimalusi käsitleva kolmeaastase strateegiaga (2019–2021) on samuti asjakohane, kui täiendava vastuvõtuvahendina edendatakse humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise mudelite ja muude täiendavate võimaluste loomist või edasist kasutamist, et lisaks ümberasustamisele suureneks ka turvaliste ja seaduslike võimaluste kaudu pakutavate kohtade arv.

(24) Kavandatava liidu ümberasustamisraamistiku määrusega nähakse liikmesriikidele ette rahalised vahendid humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise toetamiseks.

(25) Võttes arvesse humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise mudelite mitmekesisust, on liikmesriikides ja kolmandates riikides juba paljulubavaid kogemusi, mida saab laiendada või korrata teistes liikmesriikides.

(26) Mitmes liikmesriigis on rakendatud kogukonnasponsorluse kavasid, ([13]) mis võivad toetada ümberasustamist, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmist ja muid täiendavaid võimalusi. Kõigil juhtudel saab erasponsoritel, eraisikute rühmadel või mittetulundusühendustel olla struktureeritud roll rahvusvahelist kaitset vajavate isikute vastuvõtmisel ja integreerimisel.

(27) Ümberasustamise kontekstis võivad kogukonnasponsorluse kavad aidata liikmesriikidel ümberasustamiskohtade arvu suurendada ja pagulasi vastuvõtvatesse kogukondadesse edukalt integreerida. Tuginedes tugevale partnerlusele riigi ja kodanikuühiskonna organisatsioonide, üksikisikute või üksikisikute rühmade vahel, pakuvad erasponsorid pagulaste vastuvõtmiseks või integreerimiseks üldjuhul rahalist, praktilist ja moraalset tuge. 2018. aasta uuring sponsorluskavade teostatavuse ja lisandväärtuse kohta ([14]) näitas, et kogukonnasponsorluse mudelid võivad esineda paljudes eri vormides. Sõltuvalt nende ülesehitusest ja eesmärgist aitavad need suurendada kaitset vajavatele isikutele pakutavate vastuvõtukohtade arvu, võimaldavad kiiremat ja tõhusamat integratsiooni, suurendavad üldsuse toetust pagulastele ja ümberasustamisele ning aitavad ennetada ümberasustatud isikute ebaseaduslikku edasiliikumist.

(28) Muud kui ümberasustamise valdkonnas kasutatavad kogukonnasponsorluse vormid võivad samuti olla eeskujuks, sealhulgas sellised, mida mõnes liikmesriigis ja eraorganisatsioonis nimetatakse „humanitaarkoridorideks“, mille puhul on tegemist kogukonnasponsorluse mudeliga, mida kasutavad usupõhised organisatsioonid Itaalias, Prantsusmaal ja Belgias koostöös vastavate riikide valitsustega. Selle mudeli kohaselt kaasatakse erasponsorid vastuvõtuprotsessi igasse etappi, alates rahvusvahelist kaitset vajavate isikute tuvastamisest kuni nende üleandmiseni asjaomasele liikmesriigile. Samuti vastutavad nad vastuvõtmise ja integreerimise alaste jõupingutuste eest ning kannavad nendega seotud kulud. Alates 2016. aastast on seda võimalust kasutades Euroopasse saabunud üle 2 700 rahvusvahelist kaitset vajava inimese, peamiselt Itaaliasse ja Prantsusmaale. Riigi ja erasponsorite koostöö üksikasjalikud eeskirjad on sageli sätestatud vastastikuse mõistmise memorandumites.

(29) Võttes arvesse kogukonnasponsorlusest saadavat kasu, peaks liit veelgi edendama ELi lähenemisviisi kogukonnasponsorlusele, tuginedes liikmesriikide kogemustele ja kaasates EASO. Liit jätkab kogukonnasponsorluse kavades osalevate kodanikuühiskonna osalejate suutlikkuse suurendamise toetamist ning edendab riikideülest teadmiste jagamist, et laiendada olemasolevaid kogukonnasponsorluse programme ja luua uusi, sealhulgas liikmesriikides, kus selliseid kavasid ei ole varem rakendatud. Sellega seoses saatis komisjon 2019. aastal Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi liidu tegevusprogrammi ([15]) raames välja konkursikutse. Kaitset vajavate inimeste täiendavate

([13]) Mõnes riigis nimetatakse neid ka erasponsorluse kavadeks.

([14]) https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/1dbb0873-d349-11e8-9424-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-114630059

([15]) 2019. aasta konkursikutse (AMIF-2019-AG-Call), 1. teema: kaitset vajavate isikute integreerimise edendamine erasponsorluskavade kaudu.

võimaluste edendamine ja nende edasine integreerimine on üks teemadest, mis on esitatud Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi 2020. aasta tööprogrammi kohases riikidevaheliste meetmete konkursikutses ([16]).

(30) Koroonaviiruse pandeemia on mõjutanud ka kogukonnasponsorluse kavasid. Oma suunistes varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamist käsitlevate ELi õigusnormide rakendamise kohta julgustas komisjon liikmesriike hoidma suhtluskanalid sponsoritega avatuna, et hoida neid kursis ümberasustamisprogrammide olukorraga ning jätkata sponsorite värbamist ja sõelumist, et suurendada vastuvõtmise võimekust tulevikus.

(31) Nagu UNHCR on rõhutanud, on perekonna taasühinemisel eduka integreerumise tagamiseks vastuvõtvas riigis tähtis roll. Rahvusvahelist kaitset vajavatel põgenikel on sageli palju perekonna taasühinemise õigusega seonduvaid probleeme, näiteks pikad ja koormavad haldusmenetlused ([17]). See võib viia katseteni ohtliku ebaseadusliku rände kaudu eeskirjadest kõrvale hiilida. Selleks et hõlbustada perekonna taasühinemise õiguse kasutamist kooskõlas perekonna taasühinemise direktiiviga ([18]), julgustatakse liikmesriike looma perekonna taasühinemise abiprogramme, millega parandatakse juurdepääsu teabele ja lihtsustatakse viisa taotlemise protsessi. Juhtumite jaoks, mis ei kuulu perekonna taasühinemise direktiivi kohaldamisalasse, kutsutakse liikmesriike looma humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise, näiteks perepõhise sponsorluse programme.

(32) Selleks et kasutada maksimaalselt ära rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste oskusi, kvalifikatsiooni ja motivatsiooni, tuleks uurida ka muid täiendavaid vastuvõtuvõimalusi, nagu haridus või töö. Mitu liikmesriiki toetab programme, mis hõlbustavad rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste, näiteks üliõpilaste või töötajate juurdepääsu olemasolevatele seaduslikele võimalustele. Sellistes menetlustes julgustatakse liikmesriike kasutama ELi vahendit kolmandate riikide kodanike kutsekirjelduse koostamiseks. See spetsiaalne veebipõhine vahend aitab kaardistada ja dokumenteerida sisserändaja taustaga inimeste oskusi ja kvalifikatsioone ([19]).

(33) Hinnanguliselt on vähem kui kolmel protsendil maailma pagulastest juurdepääs kõrgharidusele ([20]). Isegi kui neil on vajalikud oskused ja teadmised, ei ole neil sageli piisavalt teavet ega rahalisi vahendeid, et alustada liidus diplomi- või kraadiõpet. Liikmesriigid peaksid parandama rahvusvahelist kaitset vajavate noorte pääsu ülikooli ja seega lihtsustama nende lubamist oma territooriumile üliõpilastena. Selliste meetmete elluviimiseks võib olla vaja ennetavat valikuprotsessi kolmandates riikides, keeleõpet, paindlikkust vastuvõtukriteeriumide osas, samuti stipendiume ja spetsiaalseid integratsioonimeetmeid saabumisel. Üliõpilased, kes soovivad pärast õpinguid jääda asjaomasesse liikmesriiki kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/801, ([21]) peaksid töö otsimisel saama nõu ja abi.

(34) Selliste programmide elluviimiseks julgustab komisjon vastastikust õppimist ja kogemuste vahetamist liikmesriikide vahel ning uurib võimalusi ELi rahalise toetuse saamiseks selliste õppimisvõimaluste väljatöötamiseks ja arendamiseks.

(35) Liikmesriigid peaksid tegema koostööd erasektori, tööandjate, ametiühingute ja kodanikuühiskonnaga, et töötada välja uuenduslikud rahvusvahelised tööjõu liikuvuse kavad kaitset vajavatele isikutele.

(36) EASO ja ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustik aitavad liikmesriikidel kavandada ja rakendada humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise programme ja muid täiendavaid võimalusi.

([16]) Komisjoni 26. juuni 2020. aasta rakendusotsus, milles käsitletakse liidu meetmete rahastamist Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi raames ja 2020. aasta tööprogrammi vastuvõtmist: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/financing/fundings/migration-asylum-borders/asylum-migration-integration-fund/union-actions/docs/c4223-annex-decision-amif-awp-2020.pdf

([17]) https://www.unhcr.org/uk/protection/basic/5f5743f84/families-together-family-reunification-for-refugees-in-the-european-union.html

([18]) Nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiiv 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT L 251, 3.10.2003, lk 12).

([19]) https://ec.europa.eu/migrantskills/#/

([20]) UNHCRi hinnangud: https://www.unhcr.org/tertiary-education.html

([21]) Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/801 (kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair*'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta) (ELT L 132, 21.5.2016, lk 21) artikkel 25.

(37) Ümberasustamise, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise ja muid täiendavaid võimalusi pakkuvate programmide rakendamisel peaksid liikmesriigid võtma arvesse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatud kohustusi.

(38) ELi ümberasustamiskavade rakendamise järelevalve tagamiseks 2020. ja 2021. aastal peaksid liikmesriigid andma taotluse korral komisjonile aru isikutest, kelle nad on vastavalt antud lubadustele oma territooriumile ümber asustanud, täpsustades riigi, kust isik ümber asustati. Komisjon jälgib ka liikmesriikides rakendatavaid humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise projekte ja programme, et saada ülevaade kõigist rahvusvahelist kaitset vajavate isikute seaduslikest võimalustest ja nende kanalite kaudu pakutavate ümberasustamiskohtade arvust.

(39) Käesolev soovitus tuleks adresseerida liikmesriikidele. Dublini süsteemiga assotsieerunud riike kutsutakse üles osalema Euroopa ühises ümberasustamise tegevuses ja ühistes jõupingutustes muude täiendavate võimaluste leidmisel,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

ÜMBERASUSTAMISES JA HUMANITAARSETEL PÕHJUSTEL VASTUVÕTMISES OSALEVATE LIIKMESRIIKIDE ARVU SUURENDAMINE

1. Liikmesriigid peaksid rahvusvahelise solidaarsuse vaimus esimese varjupaiga- või transiidiriigiga aitama pakkuda rahvusvahelist kaitset vajavatele inimestele seaduslikke võimalusi ning tugevdama vastastikust solidaarsust.

RAKENDAMISE TÕHUSTAMINE KOROONAVIIRUSE PANDEEMIA AJAL JA ÜMBERASUSTAMISE SUURENDAMINE KESKPIKAS PERSPEKTIIVIS

2. ELi olemasolevate ümberasustamiskavade rakendamisel saadud kogemustele tuginedes ja üleminekuks nendelt kavadelt liidu ümberasustamisraamistikule peaksid liikmesriigid 2020. aastaks antud ümberasustamislubaduste täitmiseks pakkuma kahe aasta jooksul (1. jaanuar 2020–31. detsember 2021) vähemalt 29 500 ümberasustamiskohta rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele kolmandatest riikidest.

3. Liikmesriike kutsutakse täitma 2020. aasta lubadusi nii kiiresti kui võimalik, arvestades koroonaviiruse pandeemia mõju. Neid julgustatakse kaaluma uuenduslikke töömeetodeid ja kohandama oma menetlusi, võttes arvesse kohapealseid muutuvaid olusid, sealhulgas esimestes varjupaigariikides.

4. Liikmesriike, kes ei ole 2018.–2019. aasta ümberasustamiskava ([22]) raames antud lubadusi täielikult täitnud, julgustatakse neid täitma 2020. ja 2021. aastal kooskõlas Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi riiklike programmidega.

5. Liikmesriigid peaksid 2020. ja 2021. aastal ümberasustamistegevust keset koroonaviiruse pandeemiat võimalikult suures ulatuses jätkama ja keskenduma oma lubadustes sellele, et oleks võimalik:

   (a) jätkata Süüriast konflikti eest põgenenud süürlaste ja kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute ümberasustamist Türgist, et toetada ELi-Türgi 2016. aasta märtsi avalduse elluviimist; see hõlmab vabatahtliku humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava aktiveerimist niipea, kui kõik eeltingimused on täidetud ja ebaseaduslikud piiriületamised Türgi ja ELi vahel on lõpetatud või on neid vähemalt olulisel määral ja jätkusuutlikult vähendatud;

   (b) jätkata ümberasustamist Liibanonist ja Jordaaniast;

   (c) aidata kaasa olukorra jätkuvale stabiliseerimisele Vahemere keskosas, asustades ümber rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi Liibüast, Nigerist, Tšaadist, Egiptusest, Etioopiast ja Sudaanist, sh toetades UNHCRi hädaolukorras evakueerimise ajutisi mehhanisme kõige haavatavamate Liibüast pärit rändajate rühmade evakueerimiseks Nigerist ja Rwandast.

([22]) Soovitus (EL) 2017/1803.

6. Liikmesriike kutsutakse reageerima paindlikult erakorralistele ümberasustamisvajadustele kogu maailmas. Neid kutsutakse täitma võimalikult palju ümberasustamislubadusi ja kasutama neile eraldatud eelarvet otstarbekalt. Nad peaksid oma ümberasustamisprogramme rakendama tihedas koostöös UNHCRi ja vajaduse korral EASOga.

7. Et tagada ümberasustamisoperatsioonide järjepidevus ja nende arvu edasine suurenemine pärast koroonaviiruse pandeemia põhjustatud häireid, kutsutakse liikmesriike panustama tulevastesse ELi ümberasustamisprogrammidesse. Neid kutsutakse olemasolevaid ümberasustamisprogramme laiendama, varasemaid taastama ja uusi välja töötama, et suurendada rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele pakutavate vastuvõtukohtade arvu, kui ümberasustamisega saab taas kõigi asjaosaliste jaoks turvalistes tingimustes alustada.

KVALITEETSETE ÜMBERASUSTAMISPROGRAMMIDE TAGAMINE

8. Liikmesriigid peaksid hoolitsema selle eest, et kõigis ümberasustamismenetluse etappides järgitakse kõrgeid kvaliteedistandardeid ja tagatakse lahkumiseelsed sihtkohta tutvustavad (kaug)tugimeetmed ja saabumisjärgne teave. Võttes arvesse suurenenud terviseprobleeme, tuleb liikmesriikidel luua sobiv ja piisav vastuvõtusuutlikkus, et tagada väljavalitud inimeste kiire saabumine Euroopasse.

9. Liikmesriike julgustatakse kavandama ümberasustatud isikute jaoks sihtotstarbelisi ja tõhusaid integratsiooni- ja sotsiaalse kaasamise programme, milles pööratakse erilist tähelepanu haavatavusele. Neid kutsutakse tegema tihedat koostööd kodanikuühiskonna ja vastuvõtvate kogukondadega, et töötada välja kogukonnasponsorluse kavad ja neid edasi arendada, võimaldades ümberasustatud pagulasi vastuvõtvasse ühiskonda tõhusamalt, paremini ja kiiremini integreerida.

10. Liikmesriigid peaksid kehtestama sisemised järelevalve- ja hindamisprogrammid, et mõõta oma ümberasustamiskavade ja integratsiooniprogrammide tõhusust ja tulemuslikkust.

HUMANITAARSETEL PÕHJUSTEL VASTUVÕTMISE EDENDAMINE

11. Liikmesriike kutsutakse oma territooriumile vastu võtma suuremal arvul rahvusvahelist kaitset vajavaid haavatavaid isikuid. Lisaks ümberasustamisele peaksid nad kaaluma ka muude seaduslike võimaluste loomist või nende laiendamist rahvusvahelist kaitset vajavate haavatavate isikute jaoks.

12. Samuti palutakse liikmesriikidel hõlbustada perekonna taasühinemise õiguse kasutamist, luues perekonna taasühinemise abiprogramme, millega parandatakse juurdepääsu teabele ja lihtsustatakse taotlusmenetlust. Neid kutsutakse pakkuma ka võimalusi rahvusvahelise kaitse saajate pereliikmete vastuvõtmiseks humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise programmide, näiteks perepõhiste sponsorluskavade kaudu.

13. Liikmesriike kutsutakse edendama ELi lähenemisviisi kogukonnasponsorlusele, tuginedes mitmesugustele humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise mudelitele, et välja töötada vastuvõtuprogrammid, mis on kooskõlas nii riiklike kui ka ELi välissuhete prioriteetide ja huvidega.

14. Liikmesriike kutsutakse tegema tihedat koostööd kodanikuühiskonnaga selliste kogukonnasponsorluse kavade loomiseks või laiendamiseks, mida saaks kasutada humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võimalusena, mille puhul erasponsorid, eraisikute rühmad või mittetulundusühendused kaasatakse programmi eri etappidesse – alates rahvusvahelist kaitset vajavate isikute tuvastamisest kolmandas riigis kuni nende integreerimiseni saabumise järgselt.

15. Selliste kogukonnasponsorluse kavade koostamisel tuleb liikmesriikidel ja nende partneritel kindlaks määrata läbipaistvad ja mittediskrimineerivad valikukriteeriumid rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele. Neil tuleb alates programmi algusest tagada, et lahkumiseelses ja saabumisjärgses etapis on kodanikuühiskonna ja valitsuse vastavad rollid ja vastutus selgelt määratletud. Liikmesriigid vastutavad turvakontrollide ja vastuvõtumenetluste eest ning tagavad asjakohased kaitsemeetmed ja turvavõrgud.

16. Liikmesriike kutsutakse looma või laiendama kogukonnasponsorluse kavasid, et tagada rahvusvahelise kaitse saajate parem ja kiirem integreerimine ja sotsiaalne kaasatus vastuvõtvasse ühiskonda ning suurem üldsuse toetus, muutes ühiskonnad vastutulelikumaks ja kaasavamaks.

17. Liikmesriike julgustatakse hoidma suhtluskanalid sponsoritega avatuna nii koroonaviiruse pandeemia ajal kui ka pärast seda ning kaasama aktiivselt erasponsoreid sponsorluskavade toetamisse.

18. Liikmesriike kutsutakse kogukonnasponsorluse kavade edendamiseks kasutama erinevaid ELi kaasrahastamise võimalusi.

HARIDUSE JA TÖÖGA SEOTUD TÄIENDAVATE VÕIMALUSTE PAKKUMINE RAHVUSVAHELIST KAITSET VAJAVATELE ISIKUTELE

19. Liikmesriike julgustatakse töötama välja ja toetama programme, mis hõlbustavad rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste juurdepääsu muudele olemasolevatele seaduslikele võimalustele, kasutades vajaduse korral ELi vahendeid selliste inimeste oskuste ja kvalifikatsioonide kaardistamiseks ja dokumenteerimiseks. Samuti julgustatakse liikmesriike võimaldama aegsasti juurdepääsu tööturule, sealhulgas aktiveerimisprogrammide (näiteks ümber- ja täiendusõppe) kaudu. Inimeste tööturule lõimumise hõlbustamiseks tuleks liikmesriikidel teha tihedat koostööd sotsiaalpartneritega.

20. Liikmesriigid peaksid kaaluma võimalust hõlbustada rahvusvahelist kaitset vajavate noorte pääsu ülikooli ja lihtsustama nende üliõpilaseks saamist, võttes arvesse nende konkreetseid vajadusi. Tihedas koostöös ülikoolidega võiksid liikmesriigid kaaluda spetsiaalsete programmide loomist, mis võiksid hõlmata konkreetset ja paindlikumat akadeemilist valikuprotsessi, rahalist toetust ja kohandatud keeleõpet, aga ka oma olemasolevate algatuste laiendamist. Nad peaksid pakkuma nõustamist ja aitama liikmesriiki jääda soovivatel kõrgkoolilõpetajatel tööd leida.

21. Liikmesriigid peaksid tegema koostööd erasektori ja tööandjatega, et töötada välja uuenduslikud rahvusvahelised tööjõu liikuvuse kavad rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele, ilma et see piirakse nende kaitseõigusi.

22. Liikmesriike kutsutakse edendama ELi lähenemisviisi kogukonnasponsorlusele, et toetada rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste täiendavaid haridus- ja töövõimalusi.

LIIKMESRIIKIDE KOOSTÖÖ TUGEVDAMINE JA ÜMBERASUSTAMISE EDENDAMINE ÜLEILMSEL TASANDIL

23. Selleks et kasutada ära ELi tasandi koostöö ja koordineerimise eeliseid ja potentsiaali ümberasustamise, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise, kogukonnasponsorluse ja täiendavate võimaluste valdkonnas, kutsutakse liikmesriike osalema EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustikus ning selle koosolekutesse ja tegevusse aktiivselt panustama.

24. Liikmesriigid peaksid tegema koostööd EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustiku raames, et hõlbustada ümberasustamise kiiret ja sujuvat jätkamist, kui koroonaviiruse pandeemiaga seotud piirangud on kaotatud, ning töötama välja uued töömeetodid ja menetlused ümberasustamise vastupidavuse tagamiseks keskpikas perspektiivis.

25. Ümberasustamise edendamiseks kogu maailmas tuleks liikmesriikidel teha koostööd kolmandate riikidega ja aidata neil suutlikkuse suurendamise ning kogemuste ja parimate tavade jagamise kaudu oma ümberasustamisprogramme välja töötada, kasutades selleks EASO eksperditeadmisi ning tehes koostööd UNHCRi ja Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooniga.

JÄRELEVALVE

26. Liikmesriigid peaksid andma taotluse korral komisjonile aru isikutest, kelle nad on vastavalt antud lubadustele oma territooriumile ümber asustanud, täpsustades riigid, kust isikud ümber asustati.

27. Liikmesriigid peaksid teavitama komisjoni isikutest, kelle nad on riiki lubanud humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kavade ja muude täiendavate võimaluste raames.

RAHALINE TOETUS

28. Liikmesriigid peaksid oma ümberasustamislubaduste täitmiseks täielikult ära kasutama Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi kaudu selle allesjäänud rakendusperioodiks eraldatud rahalise toetuse, et tagada kõrge kvaliteet kõigis käesolevas soovituses osutatud ümberasustamismenetluse etappides.

29. Liikmesriigid peaksid täielikult ära kasutama ka muid ELi rahastamisvõimalusi, eelkõige Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi, et toetada ja tõhustada rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ümberasustamist, humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmist ja neile pakutavaid muid täiendavaid võimalusi, aga ka nende integreerimist vastuvõtvatesse ühiskondadesse ja sotsiaalset kaasamist kooskõlas nende vastavate eesmärkidega.

ADRESSAADID

Käesolev soovitus on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 23. september 2020

Komisjoni nimel
Ylva JOHANSSON
komisjoni liige

LISA

Ümberasustamine: 2020. aasta lubadused

Liikmesriik	Ümberasustamiskohad kokku (2020)
Belgia	758
Bulgaaria (*)	[25]
Tšehhi	
Taani	
Saksamaa	5 500
Eesti	
Iirimaa	994
Kreeka	
Hispaania	1 000
Prantsusmaa	5 200
Horvaatia	100
Itaalia	700
Küpros	
Läti	
Leedu	18
Luksemburg (*)	[50]
Ungari	
Malta (*)	[20]
Madalmaad	1 902
Austria	
Poola	
Portugal	1 150
Rumeenia	200
Sloveenia	
Slovakkia	
Soome	850
Rootsi	5 114
Ühendkuningriik	6 000
KOKKU	**29 487**

(*) Eelmise kava raames antud lubaduste täitmine (ei arvestata 2020. aasta lubaduste hulka)